

Reactie op reisadvies Commissie Bos 10 februari 2020

Beste commissieleden,

Bij eerste lezing vallen verstandige suggesties voor verbetering van de ouderenzorg op, maar bij zorgvuldige lezing en toetsing aan de realiteit is er bij ons grote teleurstelling over het Reisadvies 2030. Wij struikelen met een harde val over een aantal oplossingsrichtingen, die in onze ogen ronduit choquerend zijn en wij zijn verbaasd over de enorme verwachtingen van sommige maatregelen.

Wat is onze kijkrichting?

Wij reizen net als de commissie naar 2030, maar kijken bij het reizen ook in de achteruitkijkspiegel naar eerdere overheidsbeslissingen en in de zijspiegels naar wat er hier en nu gebeurt.

Wij kijken vanuit buurtcollectieven - stadsdorpen - in Amsterdam. Stadsdorpen verschillen per buurt maar hebben meestal deelnemers variërend van midden 55 tot midden 90 met een zwaartepunt van mensen van midden zeventig. En dan ziet de geschetste werkelijkheid er toch wat minder rooskleurig uit dan in 4.1 geschetst.

Onder de deelnemers van stadsdorpen zijn ouderen met middeninkomen, laag middeninkomen, ook mensen met alleen AOW, of met een piepklein pensioen. Velen hebben een Nederlandse geboortegrond, de meesten zijn vrouwen, alleenstaand en een fors percentage heeft geen kinderen.

Wat zien wij in die 7 jaar kijkend in de zijspiegels?

10 procent van onze deelnemers hebben nu al **ondersteuningsvragen** waarmee zij nergens terecht kunnen als **medeburgers** uit het Stadsdorp niet zouden bemiddelen. Deelnemers die altijd de regie hadden over hun leven maar waar nu gaten vallen, door ouderdomsvergeetachtigheid, een of meerdere keer een tia, pijnen of dementie. Of deelnemers die altijd al psychiatrische problemen hadden met een uiteengevallen netwerk die leunen op buurtgenoten. Deelnemers die na een val en opname vanwege fracturen in een verpleeghuis op een tijdelijk plek opbloeien en bij thuiskomst constateren veel te oud en te moe zijn om alle zorg nog te organiseren, zij kunnen niet meer. Maar verpleeghuisbedden zijn er niet, de indicatie om opgenomen te worden niet altijd zwaar genoeg. In veel van die gevallen helpen Stadsdorpers en buurtgenoten met stutten en steunen. In ons bestaan hebben wij al diverse gevallen meegemaakt waar burens volkomen bezweken onder de verantwoordelijkheid van buur-mantelzorg. **Wij zijn dan ook geschokt door de volgende uitspraak** in het reisadvies: *“We stellen vast dat aan thuis (blijven) wonen geen onbeperkt recht te ontlenen is om de daarmee gepaard gaande kosten op de samenleving af te wentelen”*. Er is geheel geen sprake van vrijwilligheid. Dan zou de commissie toch een achteruitkijkspiegel moeten gebruiken om te kunnen zien wat er aan beleid is geweest waardoor er te weinig verpleeghuisplaatsen en tijdelijke bedden zijn.

Wij zien deelnemers die echt afhankelijk zijn van de sociale netwerken in de buurt en binnen het Stadsdorp. De commissie spreekt over **samenredzaamheid** maar denkt ook heel makkelijk over verhuizen. Veel deelnemers houden hun hoofd boven water door de samenredzaamheid, haal je hen uit hun omgeving dan bouwen zij zo'n samenredzaam-netwerk niet zomaar weer op. De commissie doet daar opvallend gemakkelijk over en onzinnig vinden wij de uitspraak: *“Het gebrek aan woonmogelijkheden tussen ‘thuis’ en ‘verpleeghuis’ ontmoedigt het tijdig anticiperen op verhuizen”*. Er zeer veel meer redenen waardoor dat verhuizen stagneert. Onze ervaring is dat er zeer individuele

verhalen zijn bij deelnemers die te maken hebben met hun levensloop. Maar ook maatschappelijke ontwikkelingen die maken dat verhuizen niet lukt. Soms na jaren proberen nog steeds niet lukt. Wij hebben veel geïnvesteerd in het helpen **verhuizen** maar het lukt slechts een enkeling. Er zijn deelnemers die het huis niet meer uitkunnen omdat zij op bovenwoningen vastzitten. Voor huurders van particulieren en voor middeninkomens zijn daarvoor geen oplossingen vanwege de enorm hoge huizenprijzen. Maar ook voor mensen met een sociale huur zijn er erg weinig mogelijkheden ondanks de regelingen om te verhuizen. Als ook voor mensen met een koopwoning die een heel klein ouderdomspensioen hebben. Mensen willen wel verhuizen maar kunnen dat vaak niet. Wij horen van misbruik door particuliere eigenaren, die appartementen in panden verkopen en deelnemers die er als huurder wonen intimideren om te verhuizen terwijl er geen alternatieven zijn. De uitspraken over niet anticiperen geven bij ons dan ook irritatie, veel mensen anticiperen wel maar waar moeten zij heen? Een kanttekening bij punt 16 pg. 32 onderschat problemen van huurders met een middeninkomen niet.

Wij zien dat deelnemers die verouderen hun **digitale vaardigheden** kwijt kunnen raken door visusproblemen en ook door verouderingsklachten. Daardoor is de snel veranderende digitale wereld vrijwel niet toegankelijk voor hen. Wij zien ook dat bij onze deelnemers mensen zijn die **de taal van de zorg en overheid te ingewikkeld vinden** op papier maar ook digitaal.

Amsterdam heeft bij de invoering van de WMO gekozen voor een digitale toegang. Omdat veel mensen (ongeacht leeftijd) maar zeker ouderen en anderstaligen blijken de toegang niet te kunnen vinden op die manier wordt daar per 1 januari 2021 een nabije toegang mogelijk gemaakt via Buurteams. Digital first is zeker voor ouderen niet altijd de uitkomst. De problemen zullen ook de komende decennia blijven: zoals een niet ongeschoolde negentigjarige onlangs zei “ik bel dan zo’n telefoon en roep steeds is dit een echt mens of een computer, met computer kan ik niets, die luisteren niet, ik wil gewoon een mens spreken”

Wij hebben in de afgelopen tijd gezien hoe belangrijk **huishoudelijke hulp voor ouderen** van hoge leeftijd is vanwege het contact tussen de huishoudelijke hulp en de bewoner en vanwege de signaleringsfunctie als dingen misgaan. Huishoudelijke hulpen met oog voor ouderen en hun noden zijn **geen** schoonmaakploegen. Het voorstel **die hulp uit de WMO te halen is daarom net zo schokkend als** de uitspraak over het langer thuis wonen dat geen onbeperkt recht is.

Enigszins verbaasd zijn wij over het verwijzen naar Deense trainingsprogramma’s om ouderen te helpen zich voor te bereiden op ouder worden. In Nederland zijn daar ook veel voorbeelden van. Maar zelf voor je maaltijd zorgen is voor veel kwetsbare zelfstandig wonende ouderen geen bruikbare optie.

Over de woonvormen waar ouderen voor elkaar zorgen daarover een kanttekening. Er zijn al zulke woonvormen en net als in sommige woongroepen ontstaan daar al problemen omdat de groep problemen krijgt als er iemand verward raakt en begint te dwalen. Kan je van andere ouderen vragen dat onderling op te lossen?

Beste commissie Bos dit is een inkijkje in zo’n geprezen burgerinitiatief waar veel van af moet hangen in de komende tien jaar. De verwachting dat ouderen voor elkaar zorgen moeten niet te hoog gespannen zijn. Het is nu al veel werk op de schaal van een stadsdorp. En dan moet de echte verouderings-golf nog beginnen. Het beeld van de werkelijkheid in het reisadvies is in onze ogen te weinig reëel. En onze deelnemers zijn –demografisch gezien- niet de aller kwetsbaarste mensen waar het rapport over spreekt.

Wij stellen dan ook voor opnieuw te kijken naar de oplossingsrichtingen. En daarbij een betere en reëlere inschatting te maken van samenredzaamheid, het is niet: de zaak over de schutting gooien bij medeburgers. Wij zijn bereid om met u mee te denken.

Marjan Stomph, Gerrit de Jager, Gerard van der Wel, Karen van Dijken en andere leden van de kenniskring zorgen wonen van samenwerkende stadsdorpen in Amsterdam.